

Odložení a podvržení dítěte.

Dr. Vlastimil Bárta (Plzeň).*)

I. Úvod.

O platných zákonech, trestajících zločin odložení dítěte, lze velmi oprávněně říci: summum ius — summa iniuria. Neboť není pochyby, že ve velké části případů pohnutkou k těmto zločinům není jen egoismus — záchrana cti, nýbrž i láska, cit úplně nesobecký. Matka jest přesvědčena, že její budoucí život bude plný bídy a hanby. Tato bída by nevyhnutelně musila stihnouti i její dítě. Proto raději odloučí osud svůj od osudu jeho. Jest nutné potrestati takovou matku. Ale jistě neméně nutné jest, aby společnost lidská odstraňovala ony pohnutky dohánějící k zločinu: bídu matek, pohrdání nevinnými nemanželskými dítky.

Úkolem této práce jest osvětliti vady a nedostatky platných zákonů a učiniti návrh na správné řešení.

Proto je zde rozebráno právo platné, vytknuty jeho vady, ukázáno, jak tyto otázky jsou řešeny v platných právech a osnovách jiných států a zkoumána účelnost a spravedlnost probíraných zákonů, při čemž přihlíženo k československé přípravné osnově trestního zákona z r. 1926.

Když mluvíme o platném československém právu, musíme si uvědomiti, že je to právo bývalé monarchie rakouské, t. j. Rakouska i Uherska. Toto právo bylo naším státem beze změny převzato a nebylo v projednávané části doposud změněno, snad proto, že jest připravena nová osnova celého trestního zákona.

II. Právo československé.

A. Trestní zákon z r. 1852, platný v zemích českých, pojednává o odložení dítěte v §§ 149—151. Zločin tento jest zahrnut do skupiny zločinů ohrožujících život a tělo. Zločinem odložení se proviní, kdo úmyslně uvede dítě do postavení, které jest nebezpečné jeho životu nebo v němž jeho zachránění jest ponecháno náhodě. Pachatelem může býti každý. Má-li někdo povinnost bdíti nad dítětem, může se dopustiti tohoto zločinu již tím, že opomine dítě z nebezpečného místa odstraniti. Zde může býti pachatelem jen osoba povinná péči o dítě. Před tím zločinu jest jen dítě, které jest proti nebezpečí bezpomocné. Dítě jest bezpomocné (hilflos), když pro svoji nezkušenost, zaviněnou mládím, nemůže se vyprostiti z nebezpečného postavení.

Úmysl musí směřovati k ohrožení života — nejen zdraví. Úmysl trvale zbaviti se dítěte není v zákoně výslovně žádán, ale jest pojmově nutný. Nesmí býti přímo obmyšlena smrt, neb pak by to byla vražda.

*) Práce ze semináře univ. prof. Dra. Miříčky na právnické fakultě univ. Karlovy v Praze.

Právní statek, o který jde, jest život. Pokus jest možný, neboť dokud pachatel může zabrániti nebezpečí, dotud zločin není dokonán. O účastenství není žádné zvláštní zmínky. Pohnutka nerozhoduje; i když by matka jednala z obavy, že dítě u ní umře hladu, je třeba ji potrestati. Trest se řídí podle toho, bylo-li místo, kde dítě bylo odloženo, osamělé, lidmi nenavštěvované, dále podle objektivní nebezpečnosti okolností, o nichž však pachatel musil věděti, a konečně zcela objektivně podle výsledku, nastala-li smrt či nikoliv. Méně nebezpečné případy se trestají žalářem od šesti měsíců do jednoho roku, nastala-li smrt, žalářem od jednoho do pěti let; jsou-li okolnosti nebezpečnější, těžkým žalářem od jednoho do pěti let, nastala-li smrt, těžkým žalářem od pěti do desíti let.

Vady jsou tyto: Deliktem, o který jde, ohrožuje se život, porušuje povinná péče a falšuje se osobní stav. V platném právu jest nedostatečně vyřešen vzájemný poměr těchto tří prvků. Může nastati případ, že jest porušen pouze jeden právní statek; tu je pak těžko manipulovati proti takovému činu se zákonem, jenž stíhá činy, porušující více právních statků současně. Falšování pak osobního stavu vyvinulo se dokonaleji u jiného trestného činu, u podvržení dítěte. Proto jest nutné, rozdělití dosavadní zločin odložení dítěte. Když pak uvažujeme o jednotlivých prvcích dosavadní trestní normy jako o samostatných trestných činech, musíme je v systému jinak umístiti, než jak jest tomu v dnešním právu. Uznáme-li falšování osobního stavu za samostatný delikt, opravíme tím velkou chybu platného práva, které doposud pokládá případy sem náležité za jakýsi přívěsek podvodu, což vůbec neodpovídá jejich právní povaze.

Hlavní vadou dnešního zákona jest, že je velmi úzký a proto nepostihuje dostatečně všechny trestné činy sem náležité. Omezení předmět zločinu jen na dítě jest nemožné. Proč by neměli býti chráněni i dospělí, proti nimž se může pachatel stejně prohřešiti? Též trestná činnost jest příliš úzce vyměřena. Zločin s týmiž následky a stejně trestuhodný lze spáchat ještě jinými způsoby — a ty všechny musí býti postíženy zákonem. To však vyžaduje jiného rozdělení a odstupňování trestného činu a trestu. Nesprávná je závislost výše trestu na okolnosti zcela objektivní a náhodné — na výsledku, zejména na smrti objektu.

B. Právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, jež jest v té příčině totožné s uherským právem, rozeznává zločin proti rodině (§ 254) a zločin proti lidskému životu (§ 287).

I. Zločiny proti rodině jsou uvedeny v hlavě XVI. uherského trestního zákoníku. V § 254 jest uveden zločin proti rodinnému stavu dítěte, zločin zfalšování rodinného stavu dítěte. Tímto zločinem se proviní, kdo dítě nějaké podloudně vpraví do jiné rodiny, je vymění, odstraní, zatají, odloží na místo, kde pravidelně se chodí, nebo jakýmkoliv jiným způsobem je rodiny jeho zbaví nebo jeho rodinu mu za-

mění. Činnost tedy záleží jen v podvržení. Kdyby odstranění dítěte se stalo násilím, vyhrůžkou nebo lstivým způsobem, byl by to zločin loupeže dítěte podle § 317. Subjektem může být každý. Předmětem zločinu může být jen dítě a to jen takové, které ještě si neuvědomuje příslušnost k určité rodině. Rodina jest míněna v nejširším slova smyslu. Úmysl musí směřovati k tomu, aby byl vyvolán omyl o rodinném stavu dítěte. Zda čin jest na prospěch či nepospěch dítěte, nerozhoduje. Chráněným právním statkem jest rodinný stav dítěte. Kdyby byl trestným činem ohrožen život dítěte, byl by to zločin odložení dítěte podle § 287. Zjistná pohnutka je přitěžující okolnosti. Zločin tento se trestá žalářem do jednoho roku, byl-li skutek spáchán v úmyslu ziskuchtivém, káznicí do pěti let.

II. Hlava XVIII. uh. tr. z. jedná o zločinech a přečinech proti lidskému životu. § 287 trestá zločin odložení dítěte (1. odstavec) a opuštění osoby bezpomocné (2. odstavec).

1. Zločinu odložení dítěte se dopustí rodič, který své dítě, jež je pro svůj věk nebo stav neschopno, aby si pomohlo, odloží na odlehlé nebo pravidelně nenavštěvované místo neb je opustí za takových okolností, že zachránění jeho závisí na náhodě. Pachatelem zde může být jen rodič (podle § 149 čes. tr. z. kdokoliv). Předmětem zločinu může být jen dítě, které jest pro svůj věk nebo stav (t. j. nemoc, spoutání) neschopno, aby si pomohlo. (V českém tr. z. jen, nemůže-li si pro svůj věk pomoci.) Úmysl směřuje k ohrožení života. Tento úmysl se předpokládá, jakmile dítě bylo odloženo na místo odlehlé nebo pravidelně nenavštěvované. Chráněným právním statkem jest jednak život, jednak povinná péče. Trestem jest káznice do tří let.

2. Zločinem opuštění bezpomocné osoby se proviní, kdo osobu, která je pro svůj věk nebo stav neschopna, aby si pomohla, a kterou jest povinen ošetřovati nebo na ni dohlížeti, odloží nebo v bezpomocném stavu opustí. Subjektem je zde jen osoba, která má povinnost, předmět zločinu ošetřovati nebo naň dohlížeti. Nezáleží na tom, zda tato povinnost vznikla smlouvou nebo příbuzenským poměrem. Předmětem zločinu může být osoba, která si nemůže sama pomoci. Úmysl musí směřovati k ohrožení života. Chráněný právní statek jest stejný jako pod čís. 1. Trestem jest žalář do tří let.

Přitěžující okolností v obou případech jest, když odložená nebo opuštěná osoba následkem odložení nebo opuštění utrpěla těžké ublížení na těle nebo byla-li jí tím způsobena smrt; tehdy trestem je káznice do pěti let, při usmrcení káznice od 5 do 10 let.

(Pokračování.)